

โมเดลการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วย
กิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ
อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี*

THE MODEL FOR DEVELOPING LOCAL INNOVATIONS UNDER THE WAT
PRACHA RAT PROJECT, CREATING HAPPINESS WITH THE 5S ACTIVITIES
OF THE RABUM SUB-DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION,
LANSAK DISTRICT, UTHAI THANI PROVINCE

ไกรสร วันละ, ภักดี โพธิ์สิงห์

Kraisorn Wanla, Phakdee Phosing

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University

Corresponding Author E-mail: Porkhwanjai@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนาวัตกรรมการท้องถิ่นถือเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาชุมชน และเป็นเป้าหมายหลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จะต้องดำเนินการทำงานบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ โครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส เป็นอีกหนึ่งภารกิจที่สำคัญของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ที่ต้องทำงานประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ อาทิ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เป็นต้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกัน และทางองค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ได้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาให้วัดเป็นที่พึ่งของประชาชน ดังนั้นบทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาวัตกรรมการท้องถิ่น ตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) สะสาง 2) สะดวก 3) สะอาด 4) สร้างมาตรฐาน 5) สร้างวินัย (2) สังเคราะห์แนวทางการพัฒนาวัตกรรมการท้องถิ่นตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) การประกาศนโยบาย 2) กำหนดคณะกรรมการ 3) อบรมให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับระบบ 5 ส 4) สำรวจพื้นที่วัด 5) จัดทำแผนการปรับปรุง 6) ดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ และ 7) สรุปผลการดำเนินงาน

คำสำคัญ: การพัฒนาวัตกรรมการท้องถิ่น; โครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส; องค์การบริหารส่วนตำบลระบำ

Abstract

The development of local innovation is a public policy to develop communities, and this is the main goal of local administrative organizations to carry out integration work with various agencies. The Wat Pracha Rat project, (Monastery, people, State Project), created happiness with 5S's activities is the important missions of the department of local administrative promotion to work in collaboration with the network sector such as National Buddhist Office, Office of the Health Promotion Fund and etc, to achieve common goals. The Rabam Sub-District Administrative Organization, Lansak District, Uthai Thani Province had the goal to develop the monasteries to be reliant centers for the people. So these objectives of article were to 1. Study concept and theories of the development of local innovations in the Wat Pracha Rat project, to create happiness with 5 S's activities, consisting of 5 aspects: 1) Clear 2) Convenient 3) Clean 4) Establishing Standards 5) Creating Discipline 2. Synthesize guidelines for the development of local innovations according to the Wat Pracha Rat project creating happiness with the 5S's activities of Rabum Subdistrict Administrative Organization, Lan Sak District, Uthai Thani Province, consisting of 7 aspects: 1) Policy announcement, 2) Designate a committee. 3) Training on system knowledge of 5S's 4) Survey of monastery areas 5) Prepare improvement plan 6) Conduct planned activities and 7) Summarize performance.

Keywords: The Local Innovations Development; Wat Pracha Rat Sangsook Project; Rabam Subdistrict

บทนำ

นับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย มีวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน และพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางรวมจิตใจในฐานะผู้นำทางสติปัญญา นอกจากนั้นวัดยังเป็นสถานที่ให้ความรู้แก่คนในสมัยก่อน เพราะแต่ก่อนยังไม่มีโรงเรียน จึงต้องใช้วัดเป็นที่ให้ความรู้แก่เด็ก มีพระสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอน วัดยังเป็นเป็นที่รวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ในฐานะที่เราเป็นคนไทยเราควรช่วยกันทำนุบำรุงรักษาวัดให้มั่นคงอยู่กับคนไทย เพื่อให้คนไทยได้มีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งในยามทุกข์และยามสุข วัดจึงเปรียบเสมือนแหล่งรวบรวมและสร้างวัฒนธรรม ค่านิยมและความเชื่อที่มีร่วมกันมาอย่างช้านาน จนกลายเป็นแนวทางในการกำหนดแบบแผนพฤติกรรม บรรทัดฐานของคนไทย วัฒนธรรมจึงเป็นเสมือนบุคลิกภาพ และจิตวิญญาณของคนในสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และชุมชนเองก็เป็นกำลังสำคัญใน

การรักษาวัดซึ่งเป็นสมบัติของคนไทยไว้ให้คนรุ่นหลังได้ชื่นชมในความงดงามของวัฒนธรรมของคนไทย (กองพุทธศาสนาสถาน กรมการศาสนา, 2545; สำนักงานพระพุทธรักษาแห่งชาติ, 2553; สุรพล สุยะพรหม และคณะ, 2555; พระครูสังฆรักษ์อนันต์ สุทธิมน และคณะ, 2564)

จะเห็นได้ว่า การพัฒนางานวัดกรรมท้อถิ่นซึ่งถือว่าเป็นนโยบายสาธารณะเพื่อพัฒนาชุมชนในทุกกระดับ และเป็นเป้าหมายหลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นับตั้งแต่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา มีผลทำให้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจที่อิสระในการบริหารจัดการชุมชนของตนเองในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารจัดการทั่วไป การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การเงิน และการคลัง เป็นต้น (ชลิดา ศรีมณี และคณะ, 2556) ยังรวมถึงนวัตกรรมท้องถิ่นด้านการเงิน และการคลัง เป็นต้น (ชลิดา ศรีมณี และคณะ, 2556) ยังรวมถึงนวัตกรรมท้องถิ่นด้านการเงิน และการคลัง เป็นต้น (ชลิดา ศรีมณี และคณะ, 2556) ยังรวมถึงนวัตกรรมท้องถิ่นด้านการเงิน และการคลัง เป็นต้น (ชลิดา ศรีมณี และคณะ, 2556) ยังรวมถึงนวัตกรรมท้องถิ่นด้านการเงิน และการคลัง เป็นต้น (ชลิดา ศรีมณี และคณะ, 2556)

นอกจากนี้ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ยังได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนางานวัดกรรมท้อถิ่นตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ซึ่งได้รับรางวัล “สปีบายะ อวอร์ด” เมื่อปี พ.ศ. 2562 ภายใต้การขับเคลื่อนของวัดบางไม้ไร่ ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ซึ่งเป็น 1 ใน 21 วัด ที่ได้รับรางวัลต้นแบบระดับจังหวัด โดยความร่วมมือของสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด สำนักงาน

พระพุทธศาสนาจังหวัด คณะสงฆ์จังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด กลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนา, 2562) ดังนั้น เพื่อการดำเนินการขับเคลื่อนและต่อยอดโครงการดังกล่าวต่อไป ผู้เขียนในฐานะมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการในครั้งนี้ จึงได้สรุปและถอดบทเรียน ซึ่งเห็นว่าการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนและสังคมส่วนรวม จึงได้นำเสนอบทความนี้ ซึ่งประกอบด้วยประเด็นหลัก 2 ส่วน ได้แก่ (1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น ตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) สะสาง 2) สะดวก 3) สะอาด 4) สร้างมาตรฐาน 5) สร้างวินัย (2) สังเคราะห์แนวทางการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) การประกาศนโยบาย 2) กำหนดคณะกรรมการ 3) อบรมให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับระบบ 5 ส 4) สำรวจพื้นที่วัด 5) จัดทำแผนการปรับปรุง 6) ดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ และ 7) สรุปผลการดำเนินงาน

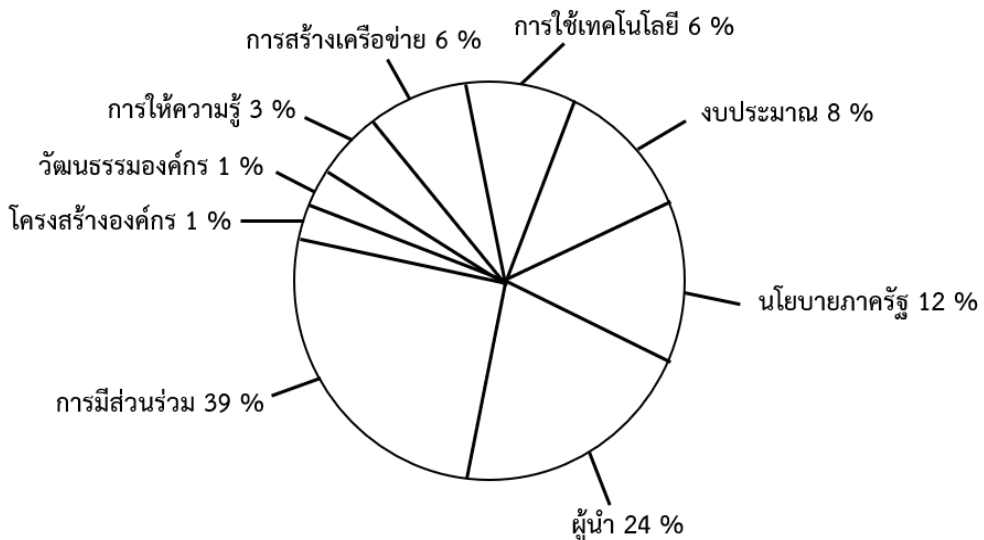
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส

กล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นนั้น ภาชิต สุขวรรณดี (2559) ได้นิยามความหมายของ คำว่า “การพัฒนา” หมายถึง การกระทำที่เปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิม ผ่านกระบวนการวางแผน บริหารจัดการที่ดีมีระบบดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ วรปรัชญ์ คำพงษ์ (2563) อธิบายว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น เป็นการลดการใช้ทรัพยากร หรือการใช้ทรัพยากรให้น้อยที่สุด ซึ่งจะส่งผลไปถึงการพัฒนาทรัพยากรในสังคมมนุษย์ในยุคต่อไป กล่าวคือ ควรที่จะคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด

ส่วน คำว่า “นวัตกรรม” (Innovation) วีระศักดิ์ เครือเทพ (2548) กล่าวว่า สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่หรือแปลกจากเดิมซึ่งอาจจะเป็นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาต่อยอดสิ่งใหม่ นักวิชาการต่างประเทศ Drucker (2003) แสดงทรรศนะไว้ว่า นวัตกรรมเป็นสิ่งที่พบเจอได้โดยทั่วไปตามหน่วยงาน อาจแทรกซึมอยู่ในรูปแบบของนวัตกรรมที่จะต้องได้ (รูปธรรม) และจับต้องไม่ได้ (นามธรรม) ถือว่ามีบทบาทสำคัญในยุคโลกาภิวัตน์เป็นสิ่งที่มีความแตกต่างจากผู้อื่นโดยอาศัยการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างโอกาสในการพัฒนาและลงมือกระทำให้เกิดนวัตกรรมขึ้น

ขวัญใจ เปื่อยหนองแข้ และ ภักดี โพธิ์สิงห์ (2564) ได้สรุปความหมาย “การพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น” ไว้ว่า เป็นการวางแผนบริหารจัดการเปลี่ยนผ่านจากสิ่งที่มีอยู่ เพื่อไปสู่สิ่งที่ดี

กว่าเดิมหรือต่อยอดให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งไม่ได้เป็นการทำงานในลักษณะประจำ (Real Time) จาก การประยุกต์ต่อยอดและพัฒนาขึ้น ทั้งแนวคิดและสิ่งประดิษฐ์เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ ภาวิณี ลักขร และ กฤษวรรณ โล่ห์วัชรินทร์ (2562) ได้นำเสนอเงื่อนไขที่ทำให้ นวัตกรรมประสบความสำเร็จ ไว้ 9 ประการ ได้แก่ 1) เงื่อนไขการมีส่วนร่วม 2) ภาวะผู้นำ 3) นโยบายภาครัฐ 4) งบประมาณ 5) การสร้างเครือข่าย 6) การใช้เทคโนโลยี 7) การให้ความรู้ 8) โครงสร้างองค์กร และ 9) วัฒนธรรมองค์กร พบว่า โครงการหรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดนวัตกรรม ต่าง ๆ ได้นั้น ล้วนมีเงื่อนไขที่ทำให้เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ภาวิณี ลักขร และ กฤษวรรณ โล่ห์ วัชรินทร์ (2562) ยังได้ทบทวนวรรณกรรมและเก็บข้อมูลนวัตกรรมของ อปท. 90 เรื่อง จำแนก เงื่อนไขที่ก่อให้เกิดนวัตกรรม คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ สรุปเป็นแผนภาพ ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 เงื่อนไขที่ก่อให้เกิดการสร้างนวัตกรรม

ที่มา: ภาวิณี ลักขร และ กฤษวรรณ โล่ห์วัชรินทร์ (2562)

จากแผนภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า การพัฒนานวัตกรรมให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ นั้น ล้วนมีเงื่อนไข ผลักดันให้ประสบความสำเร็จ เช่น การมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำ และนโยบายภาครัฐที่ส่งเสริม สนับสนุน เป็นต้น

สรุปว่า “การพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น” หมายถึง กระบวนการวางแผน บริหารจัดการ เพื่อเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่มีอยู่ เพื่อไปสู่สิ่งที่ดีกว่าเดิมหรือให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นทั้งในปัจจุบันและ อนาคต โดยไม่เป็นการทำงานในลักษณะประจำ (Real Time) และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน และสังคมภายใต้เงื่อนไขที่ก่อให้เกิดนวัตกรรม เช่น เงื่อนไขการมีส่วนร่วม ภาวะผู้นำ และ นโยบายภาครัฐ เป็นต้น

ส่วนคำว่า “วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส” นั้น พระครูสิริธรรมบัณฑิต และ คณะ (2564) คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี (2561) ระบุว่า แนวทางการพัฒนาวัดด้วยวิถี 5 ส ได้แก่

1) สะสาง คือ การแยกของที่จำเป็นออกจากของที่ไม่จำเป็น และจัดของที่ไม่จำเป็นออกไป เช่น การคัดแยก กระดาษที่ใช้แล้ว กระดาษที่ยังไม่ได้ใช้ และกระดาษที่นำกลับมาใช้ได้ อีก 2) สะดวก คือ การจัดวางหรือจัดเก็บสิ่งของเอกสารต่าง ๆ ให้เป็นระเบียบเพื่อความสะดวกและปลอดภัยในการทำงาน 3) สะอาด คือ การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้ที่ทำงาน ให้เรียบร้อย สวยงาม ปราศจากสิ่งสกปรก ด้วยการปิด กวาด เช็ด ถู เป็นต้น 4) สร้างมาตรฐาน คือ การรักษามาตรฐานการปฏิบัติ 3 ส แรกที่ดีไว้พร้อมทั้งยกระดับให้เป็นมาตรฐานการทำงานที่ดียิ่งขึ้น 5) สร้างวินัย คือ การปฏิบัติตามมาตรฐานกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ตั้งไว้อย่างสม่ำเสมอ จนก่อให้เกิดเป็นพฤติกรรมที่พึงปฏิบัติโดยอัตโนมัติ และมีรูปแบบโครงการพัฒนาวัด 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) จัดตั้งคณะกรรมการ 5 ส (Committee) 2) ประกาศนโยบาย 5 ส (Policy) 3) ประกาศนโยบาย 5 ส (Policy) 4) สำรวจพื้นที่ (Survey) 5) จัดทำแผนปรับปรุง (Development Plan) 6) พิธีเปิด (Kick off) และการทำความสะอาดใหญ่ 7) ตรวจสอบประเมินพื้นที่ (Evaluation) และสรุปผลการปฏิบัติงาน (Conclusion) มีการประชุมสรุปและติดตาม

นอกจากนี้ เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฐ์ (2550) ยังได้อธิบายว่า แนวคิดเกี่ยวกับ 5 ส เป็นเทคนิคการจัดการระบบ หรือวิธีการจัดการปรับปรุงพื้นที่ภายในวัด หรือสภาพการทำงานให้เกิดความสะดวก ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสะอาด ที่เอื้อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน ความปลอดภัย และคุณภาพของงาน อันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการเพิ่มผลผลิต

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พระมหาจันทวัฒน์ จารุฑฒโน และคณะ (2563) เห็นว่า การพัฒนาวัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส นั้น เป็นกิจกรรมรับผิดชอบต่อสังคมหรือ “CSR แนวพุทธ” เพื่อให้เกิดความสุขภายในจิตใจตนเอง ชุมชน และสังคมส่วนรวม เห็นได้จาก ได้นำเสนอ รูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี ระบุว่า 1) การบริหารวัดเป็นนโยบายสำคัญของคณะสงฆ์จังหวัดสิงห์บุรี เพราะเป็นนโยบายจากมหาเถรสมาคมที่กำชับให้วัดทุกวัดทั่วประเทศพัฒนาวัดด้วยตนเองตามหลัก 5 ส โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการขับเคลื่อน มีการประชุมคณะทำงาน มีการอบรมจากทางคณะสงฆ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการวัด ได้แก่ ปัจจัยด้านการดำเนินกิจกรรม 5 ส ปัจจัยด้านการบริหาร POCCC และปัจจัยการบริหารวัดสร้างสุขตามหลักสัปปายะ 3) รูปแบบการพัฒนาวัด ได้แก่ การพัฒนาแปลนวัด แผนผัง มุ่งเน้นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการแบ่งพื้นที่เป็นสังฆาวาส และพุทธาวาส รวมถึงการพัฒนาวัดให้เกิดความสะดวกในการเดินทางเข้ามาติดต่อ ทำบุญ ฟักฟังอิงอาศัย อาทิจึงอดรถ การขึ้นลงป้ายบอกทาง การพัฒนาพื้นที่สีเขียวให้มีไม้ยืนต้นที่ให้ความร่มรื่นเย็นสบายอย่างพอเพียงเหมาะสม และการจัดให้มีภาชนะกักเก็บน้ำใช้ได้อย่างเพียงพอ สะอาด เป็นระเบียบ ถูกหลักสุขอนามัย ซึ่งทั้งหมดจะถูกขับเคลื่อนผ่านกิจกรรม

สรุปได้ว่า การพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น ตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส เป็นกิจกรรมเพื่อยกระดับการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นกิจกรรมรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม โดยต่อยอดจากสิ่งเดิมที่มีอยู่เพื่อทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้น ด้วยการใช้วัดและชุมชนเป็นฐานการพัฒนา โดยความร่วมมือของพันธมิตร ร่วมกันขับเคลื่อนวัดและชุมชนกิจกรรม 5 ส ได้แก่ 1) สะสาง คือ การลดสิ่งที่ไม่จำเป็นให้มีความพอดี สมดุล ไม่มากหรือน้อยเกินไป 2) สะดวก คือ การจัดสรรสิ่งต่าง ๆ ให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเพื่อให้หยิบใช้งานได้อย่างสะดวก 3) สะอาด คือ ดูแลรักษาเครื่องมือ เครื่องใช้ หรือพื้นที่ต่างๆ ให้สะอาด 4) สร้างมาตรฐาน คือ การสร้างกฎเกณฑ์ ระเบียบปฏิบัติร่วมกันและปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ 5) สร้างวินัย คือ การส่งเสริมให้ทุกคนเคารพกติกา โดยสร้างความเข้าใจผ่านวัตถุประสงค์สำคัญ คือ 1) เพื่อใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการเผยแพร่กิจกรรม 5 ส ไปสู่ประชาชน 2) เพื่อใช้วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน ให้เกิดความรัก ความสามัคคี 3) เพื่อให้เกิดการพัฒนาภูมิทัศน์ที่สะอาด ร่มรื่น มีพื้นที่เหมาะสมภายในวัด 4) เพื่อใช้วัดเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ของคนในชุมชน

แนวทางการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น ตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

ตามหนังสือ คู่มือการดำเนินงานโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข : พัฒนาวัดตามแนวทาง 5 ส ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม โดย กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย นับตั้งแต่วันที่ 16 กรกฎาคม 2561 ที่ระบุว่า ด้วยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ร่วมกับมหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และสำนักงานกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพ ได้ลงนามบันทึกข้อตกลง (MOU) ว่าด้วยความร่วมมือดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข : พัฒนาวัดตามแนวทาง 5 ส เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการทำชุมชนให้เข้มแข็ง และวัดพร้อมเป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างยั่งยืน เมื่อกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นพิจารณาแล้ว โครงการดังกล่าวเป็นการจรจรและดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนาเป็นหน้าที่ของพุทธบริษัท 4 ทั้งฝ่ายพุทธจักรและฝ่ายอาณาจักรต้องคอยเกื้อกูลและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ประกอบกับการนับถือศาสนา คำสอนของศาสนาและพิธีกรรมทางศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของจารีตประเพณีและวัฒนธรรมอันเป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กองส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2561) โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ได้ดำเนินแผนตามนโยบาย โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข สร้างสัปปายะด้วยกิจกรรม 5 ส ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนเข้มแข็ง โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมของชุมชน ในการนี้จึงได้ใช้วัดปางไม้ไผ่ หมู่ที่ 13 ตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ซึ่งเป็นสถานที่ศูนย์รวมจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความ

เคารพนับถือ ที่มีบทบาทในการจรรโลงสังคม เป็นที่พึ่งทางใจ และศีลธรรม ตลอดจนเป็นศูนย์การเรียนรู้ให้แก่นักเรียน ชาวบ้าน ในการทำกิจกรรมเชิงพุทธที่จะสร้างศรัทธาทั้งทางกายและใจ ให้เกิดขึ้นในอนาคต เป็นฐานในการส่งเสริมและพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่นตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี (องค์การบริหารส่วนตำบลระบำ, 2563) ผู้เขียนได้สังเคราะห์แนวทางการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น ตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี โดยถอดบทเรียนจากการทำงาน ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ 1) ประกาศนโยบาย 2) กำหนดคณะกรรมการ 3) อบรมให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับระบบ 5 ส 4) สำรวจพื้นที่วัด 5) จัดทำแผนการปรับปรุง 6) ดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ และ 7) สรุปผลการดำเนินงาน ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ประกาศนโยบาย เมื่อทุกภาคส่วนยอมรับในการดำเนินโครงการแล้ว สามารถประกาศเจตนารมณ์ในการดำเนินนโยบายพัฒนาวัดด้วย 5 ส เพื่อให้ทุกฝ่ายรับทราบและปฏิบัติตามนโยบายนั้น โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ได้มอบหมายให้กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมดำเนินการ

2. กำหนดคณะกรรมการ โดยคณะกรรมการ 5 ส ประกอบไปด้วย (1) เจ้าอาวาส หรือพระภิกษุที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาส (2) ตัวแทนองค์กรและตัวแทนจากชุมชน สำหรับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการเพื่อดำเนินการ ดังต่อไปนี้ 1) จัดทำแผนโครงการ 5 ส พร้อมกำหนดเป้าหมายผลสำเร็จ 2) ประสานงานกับคณะบุคคลหรือคณะต่างที่เกี่ยวข้องที่มาร่วมกันทำกิจกรรม 3) ร่วมดำเนินการด้วยความมุ่งมั่นโดยทุกคนมีส่วนร่วม 4) ติดตามและรายงานผลการดำเนินงานต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือให้การสนับสนุน

3. อบรมให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับ ระบบ 5 ส กระบวนการขั้นตอนการทำ 5 ส ในเบื้องต้น รวมถึงเทคนิคต่าง ๆ ในการทำ 5 ส การอบรมให้ความรู้นั้น จะอบรมให้แก่พระสงฆ์สามเณร ชาวบ้าน จิตอาสา พนักงานขององค์กรที่จะร่วมกันขับเคลื่อนโครงการ

4. สำรวจพื้นที่วัด จัดทำแผนผังวัดและวิเคราะห์พื้นที่เพื่อการพัฒนา ได้แก่ 1) สำรวจพื้นที่วัด เพื่อทราบสภาพปัจจุบันของวัด และกำหนดพื้นที่เป้าหมายที่จะปรับปรุง ก่อนปฏิบัติเป็นการจัดลำดับความสำคัญ ว่าพื้นที่ไหนควรทำก่อน - หลัง 2) จัดทำแผนผังวัดเพื่อกำหนดขอบเขต และพื้นที่รับผิดชอบที่ชัดเจนรวมถึงเป็นการบ่งชี้เพื่อสร้างความสะดวกให้เกิดขึ้นในการเข้าถึงสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัด หากที่วัดเคยมีการจัดทำแผนผังไว้อยู่แล้วและสามารถใช้งานได้ดี ก็ไม่จำเป็นต้องจัดทำใหม่ แต่อาจพิจารณาปรับข้อมูลให้เป็นปัจจุบันนำไปแสดงในจุดที่เหมาะสม 3) การวิเคราะห์พื้นที่เพื่อการพัฒนา เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน ของพื้นที่ และนำไปปรับปรุงพัฒนาต่อไป

5. จัดทำแผนการปรับปรุง ในการดำเนินการครั้งนี้ ได้เลือกพื้นที่ทำการปรับปรุงจากพื้นที่ย่อย 9 หมวด ดังนี้ 1) ป้ายชื่อวัด บริเวณหน้าวัดและแผนผังวัดโดยสังเขป 2) การจัด

การจราจรและที่จอดรถ 3) การจัดระบบคลังวัสดุสงฆ์ การควบคุมการเบิก - จ่ายสิ่งของ 4) ห้องน้ำ 5) การจัดการขยะ 6) สภาพแวดล้อมทั่วไป (ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่เปิดโล่งต่างๆ ภายในวัด) 7) ระบบไฟฟ้าและการป้องกันอัคคีภัย 8) โรงครัว 9) อาคารเสนาสนะต่างๆ ภายในวัด (สำหรับหมวดที่ 1 - 5 เป็นหมวดที่โครงการแนะนำ ส่วนหมวดที่ 6 - 9 พิจารณาตามความเหมาะสม โดยกำหนดแผนการปรับปรุงดังต่อไปนี้ (ข้อที่ 1 - 3 จะต้องระบุในฟอร์มรายงานผล) 1) รูปถ่ายจุดที่จะทำการปรับปรุง 2) วันที่คาดว่าจะปรับปรุง 3) ผู้รับผิดชอบในการปรับปรุง 4) วิธีการปรับปรุง 5) จำนวนคนที่จะต้องใช้ในการปรับปรุง 6) อุปกรณ์ที่จะต้องใช้ในการปรับปรุง 7) งบประมาณที่จะต้องใช้จ่าย (ถ้ามี)

6. ดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ ในขั้นตอนการดำเนินงาน 5 ส ประกอบไปด้วยขั้นตอน ดังต่อไปนี้ (1) ขั้นเตรียมการ (Preparation) เมื่อหน่วยงานจะเริ่มต้นนำกิจกรรม 5 ส มาใช้ สิ่งแรกที่จะต้องดำเนินการ คือ การทำความเข้าใจกับผู้บริหารระดับสูง และจัดเตรียมแผนการดำเนินกิจกรรม ซึ่งสามารถดำเนินการตามลำดับ ดังนี้ 1.1) สร้างความเข้าใจกับผู้บริหารระดับสูง 1.2) การกำหนดนโยบายการดำเนินกิจกรรม 5 ส โดยผู้บริหารสูงสุด 1.3) การกำหนดแผนการดำเนินกิจกรรม 5 ส 1.4) ประกาศนโยบายให้ทุกคนทราบอย่างเป็นทางการ 1.5) อบรมให้ความรู้แก่พนักงานทุกคน 1.6) ผู้บริหารระดับสูง เยี่ยมชมหน่วยงานที่ได้ดำเนินกิจกรรม 5 ส อย่างต่อเนื่อง (2) ขั้นเริ่มดำเนินการ (Kick off Project) จัดกิจกรรมวันทำความสะอาดใหญ่ (Big cleaning Day) ถือเป็นวันเริ่มต้นของการดำเนินกิจกรรม กิจกรรมวันทำความสะอาดใหญ่นี้มีความสำคัญและต้องเตรียมการอย่างละเอียดรอบคอบมีการประชุมเตรียมการต่างๆ และแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ (3) ขั้นตอนดำเนินการ (Implementation) แบ่งพื้นที่ความรับผิดชอบทุกพื้นที่ที่ต้องกำหนดแผนปฏิบัติการ หัวข้อต่าง ๆ ที่ควรมีอยู่ในการดำเนินกิจกรรม 5 ส คือ 3.1) รายละเอียดกิจกรรม เป็นการกำหนดกิจกรรมในเรื่อง 5 ส ของพื้นที่ว่ามีอะไรบ้างตามขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม 5 ส 3.2) ระยะเวลาดำเนินการ จะต้องกำหนดให้ชัดเจนว่าช่วงใดจะทำอะไร ใช้เวลาเท่าไรในการดำเนินงาน และระยะเวลาสิ้นสุดของแผนเมื่อใด เช่น แผน 1 ปี, แผน 2 ปี 3.3) ผู้รับผิดชอบ ในแผนควรกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละหัวข้อไว้ด้วย 3.4) แผนที่ดีควรระบุให้ชัดเจนว่าแต่ละขั้นตอนใช้งบประมาณเท่าใด 3.5) วันที่จัดทำแผน เพื่อให้ทราบว่าแผนการดำเนินการนั้นทำไว้ตั้งแต่เมื่อใด 3.6) มีการประชุมของสมาชิกที่อยู่ในพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ 3.7) ทุกคนในพื้นที่ที่ต้องทำ 3 ส แรกในพื้นที่รับผิดชอบรายละเอียดของการทำกิจกรรม 3.8) จัดให้มีการประเมินความคืบหน้าของการดำเนินกิจกรรม กำหนดให้มีการทำความสะอาดครั้งใหญ่ หรือเรียกว่า Big Cleaning Day ไม่ควรต่ำกว่า 2 ครั้ง (อย่างน้อย 2 ครั้ง ภายในกรอบระยะเวลาการดำเนินโครงการ) โดยการทำ Big Cleaning Day จะต้องเกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของทุกภาคส่วน ดังนี้

1. วัด ประกอบด้วย เจ้าอาวาส พระสงฆ์และสามเณรภายในวัด
2. องค์กรที่จับคู่กับวัด

3. ชุมชนที่อยู่ในบริเวณวัด

4. หน่วยงานจิตอาสาอื่นๆ ที่มีความประสงค์เข้าร่วมทำกิจกรรม เช่น โรงเรียน หน่วยงานปกครองในพื้นที่ชมรมต่าง ๆ เป็นต้น โดยมีการลงมือปฏิบัติ Big Cleaning Day จะต้องมีขั้นตอน ดังนี้

1. พิธีเปิด เป็นการแสดงเจตจำนงร่วมกันในการขับเคลื่อน 5 ส ภายในวัด ที่เป็นรูปธรรม มีการให้โอวาทแก่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยประธานในพิธี และชี้แจงรายละเอียดของการทำ 5 ส โดยมีการถ่ายรูปหมู่ร่วมกันเพื่อเป็นที่ระลึกในการสร้างความสามัคคี

2. การลงมือปฏิบัติ Big Cleaning Day บริเวณวัด

3. การลงมือปฏิบัติ Big Cleaning Day บริเวณห้องน้ำวัด

4. ลงมือปฏิบัติ Big Cleaning Day บริเวณศาลา

ซึ่งในแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมแสดงเป็นภาพประกอบ ได้ดังนี้

ภาพที่ 2 พิธีเปิด

ภาพที่ 3 การลงมือปฏิบัติ Big Cleaning Day บริเวณวัด

ภาพที่ 4 การลงมือปฏิบัติ Big Cleaning Day บริเวณห้องน้ำวัด

ภาพที่ 5 ลงมือปฏิบัติ Big Cleaning Day บริเวณศาลา

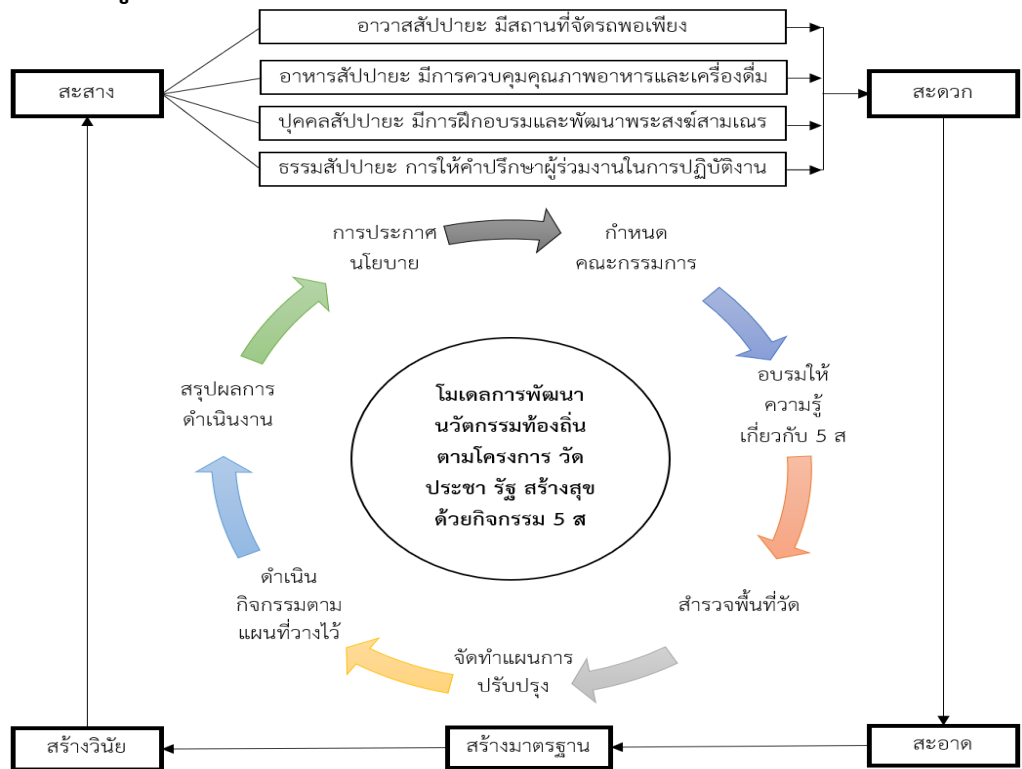
7. สรุปผลการดำเนินงาน ผลจากการดำเนินกิจกรรมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ทำให้เกิดความสงบสุขร่วมเย็นเป็นระเบียบภายในวัดและชุมชน (สัปปายะ) อาทิ อาวาสสัปปายะ มีสถานที่จัดรถพ่วงเพียง อาหารสัปปายะ มีการควบคุมคุณภาพอาหารและเครื่องดื่ม บุคคลสัปปายะ มีการฝึกอบรมและพัฒนาพระสงฆ์สามเณร และธรรมสัปปายะ การให้คำปรึกษาผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ยังเป็นปัจจัยพื้นฐานการบริหารคุณภาพที่จะช่วยสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีในที่ทำงานให้เกิดบรรยากาศที่น่าทำงาน เกิดความสะอาดเรียบร้อยในสำนักงาน ถูกสุขลักษณะ ทำให้พนักงานสามารถใช้ศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มความสามารถ สร้างทัศนคติที่ดีของพนักงานต่อหน่วยงาน นอกจากนี้ ยังมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น คือ มีกระบวนการการจัดการใหม่ที่ดีคั่น และพัฒนาจากองค์ความรู้และประสบการณ์ของชุมชน เพื่อแก้ปัญหาการประกอบอาชีพ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการเสริมสร้างสุขภาวะอย่างเป็นระบบตามภูมิสังคมของชุมชน ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจและสังคม ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืน

สำหรับการต่อยอดสู่การวางแผนการพัฒนาโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส ไปสู่นาคตนัน พระครูอุทิศวิริยากร (หลวงพ่อบราโมทย์) เจ้าอาวาสวัดปางไม้ไผ่ รองเจ้าคณะอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี กล่าวว่า

“ปกติประชาชนในชุมชน หากวัดมีงานอะไรต่าง ๆ ก็จะเข้ามามีส่วนร่วมอยู่แล้ว ซึ่งถือว่าให้ความร่วมมือด้วยดี หรือกล่าวได้ว่า วัดช่วยเหลือบ้าน ชาวบ้านก็พึ่งพาอาศัยวัด พระก็จะมีกิจกรรมเทศนาธรรม จูงมือลูกหลานเข้าวัด ต่างก็ถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน อยู่กันด้วยความรักความสามัคคีแบบแผนกติกาสืบทอดกันมาแต่อดีต ต่อมาเมื่อทางบ้านเมืองมีนโยบายดี ๆ เพื่อส่งเสริมความสามัคคีของวัดและชุมชน ความมีระเบียบ ความเป็นระบบ ยิ่งเป็นการดี เห็นได้จาก โครงการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น ตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลละบัว ได้เข้ามามีส่วนร่วมกับทางวัดและชุมชน ด้วยการสนับสนุนงบประมาณ ทำให้วัดและชุมชนมีหลักมีเกณฑ์ในการนำไปบริหาร ทำงานร่วมกันในวัดและชุมชน ทำให้เห็นผลลัพธ์ที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในเรื่อง 5 ส ซึ่งวัดบางไม้ไฟ ถือว่าเป็นต้นแบบนำร่องไปก่อนอย่างใดก็ดี ก็มีการวางแผนกันไว้ในอนาคตที่จะขยายพื้นที่ไปยังวัดต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส ในเขตอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ในทิศทางเดียวกันต่อไป”

สัมภาษณ์ พระครูอุทิตวิริยากร เจ้าอาวาสวัดบางไม้ไฟ รองเจ้าคณะอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี (5 เมษายน 2564)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 6 โมเดลการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น ตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลละบัว อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี

จากแผนภาพที่ 6 พบว่า การวางแผนการพัฒนาโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส นั้น เป็นการขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ที่มีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย เพื่อสร้างความเข้มแข็งอย่างเป็นระบบ ผู้เขียนเห็นว่า ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ประสบความสำเร็จ คือ การดำเนินงานต่อเนื่องเชิงนโยบาย และกระตุ้นการดำเนินงานตามขั้นตอน 5 ส ได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการ 5 ส ประกาศนโยบาย 5 ส สำรวจพื้นที่ จัดทำแผนปรับปรุง ทำความสะอาดใหญ่ ตรวจประเมินพื้นที่ สรุป และติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ และที่สำคัญควรส่งเสริมประชาชนให้สามารถนำกิจกรรม 5 ส ไปปรับประยุกต์ใช้ในครอบครัวและชุมชน ก็จะส่งผลดีต่อสถานที่ อากาศ อาหาร การพัฒนาบุคคล ซึ่งเป็นการส่งเสริมศาสนธรรมไปในตัว เพื่อให้มีความสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน อันจะส่งผลดีต่อสุขภาวะโดยรวมทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และปัญญา ในปัจจุบันและอนาคต

สรุป

แนวความคิดพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น ตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ประกอบด้วย 1) สะสาง 2) สะดวก 3) สะอาด 4) สร้างมาตรฐาน และ 5) สร้างวินัย ที่เชื่อมวัดและชุมชนเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาตามนโยบายสาธารณะ ผ่านขั้นตอน 7 ด้าน ได้แก่ 1) ประกาศนโยบาย 2) กำหนดคณะกรรมการ 3) อบรมให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับ ระบบ 5 ส 4) สำรวจพื้นที่วัด 5) จัดทำแผนการปรับปรุง 6) ดำเนินกิจกรรมตามแผนที่วางไว้ และ 7) สรุปผลการดำเนินงาน ร่วมกับภาคีเครือข่าย เพื่อพัฒนาให้วัดเป็นที่พึ่งทางกายและใจประชาชน ผ่านกิจกรรม 5 ส ซึ่งไม่ใช่การพัฒนาด้านวัตถุเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการพัฒนาจิตใจคนในชุมชนให้เกิดความรัก ความสามัคคี เกิดการพัฒนาภูมิทัศน์ที่สะอาด รมรื่น มีพื้นที่เหมาะสมภายในวัดและชุมชน สำหรับ ข้อเสนอแนะการพัฒนาวัตกรรมการท้องถิ่น ตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ได้แก่

1. ควรมีการทบทวนเรียนรู้เกี่ยวกับกิจกรรม 5 ส ร่วมกันระหว่างวัดและชุมชนอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดการพัฒนาวัดและชุมชนทั้งด้านวัตถุและจิตใจอย่างต่อเนื่อง
2. ควรมีการกำหนดรายละเอียดของการทำความสะอาด และศึกษาวิธีการใช้งานอุปกรณ์อย่างถูกต้องและปลอดภัย โดยการใช้อุปกรณ์และวิธีการทำความสะอาดที่ถูกต้อง
3. ให้มีการแยกแยะสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ อย่างเหมาะสม และจัดเป็นหมวดหมู่ตามชนิดหรือประเภทของสิ่งของ กำหนด
4. กำหนดให้มีวันทำความสะอาดครั้งใหญ่ (big cleaning day) มีการชี้แจงให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดและชุมชนทราบกิจกรรม และร่วมกันทำความสะอาดอย่างสามัคคี กำหนดผู้รับผิดชอบหรือหัวหน้างานที่ทำหน้าที่ในการร่วมพิจารณา ตรวจสอบ และกำหนดกฎเกณฑ์ให้ชัดเจน ทุกรักดี เจ้าอาวาสจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจครั้งสุดท้าย

5. กำหนดให้มีการมอบหมายพื้นที่รับผิดชอบแก่พระภิกษุสามเณรมีการแบ่งความรับผิดชอบในการทำความสะอาดให้ชัดเจนมีการทำความสะอาด (ปัด กวาด เช็ด ถู) และตรวจสอบเครื่องมืออุปกรณ์ รวมทั้งบริเวณพื้นที่ภายในวัด

6. มีป้ายรณรงค์ให้มีการช่วยกันรักษาความสะอาดภายในวัดสำหรับประชาชนที่เข้ามาทำบุญ เช่น มีป้ายโปรดช่วยกันรักษาความสะอาด และมีป้ายสอดแทรกคติธรรมต่าง ๆ ตามต้นไม้หรือห้องน้ำภายในวัด เพื่อปลูกจิตสำนึกให้เกิดความรัก ความสามัคคีในการอยู่ร่วมกัน

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (2545). *คู่มือการพัฒนาวัด อุทยานการศึกษาในวัดลานวัด ลานใจ ลานกีฬา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กองส่งเสริมและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2561). *คู่มือการดำเนินงานโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข : พัฒนาวัดตามแนวทาง 5 ส ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- ขวัญใจ เปื่อยหนองแซ่ และภักดี โพธิ์สิงห์. (2564). ถอดรหัสโมเดลการพัฒนานวัตกรรมท้องถิ่น ด้านระบบธนาคารน้ำใต้ดินขององค์การบริหารส่วนตำบลระบำ อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 7(2), 342 - 359.
- คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี. (2561). *คู่มือและกรณีศึกษาการดำเนินงานโครงการฯ*. ปทุมธานี: คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี.
- ชลิดา ศรมณี และคณะ. (2556). *การสร้างสรรค่นวัตกรรมบริการสาธารณะโดยองค์การบริหารส่วนตำบล* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เดลินิวส์ออนไลน์. (2561). *มส. ใช้ 5 ส รุกพัฒนาวัด ประชา รัฐ สร้างสุข*. สืบค้น 3 เมษายน 2564, จาก <https://www.dailynews.co.th/education/643864>
- พระครูสังฆรักษ์อนันต์ สุทธิมน และคณะ. (2564). รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(1), 172- 182.
- พระครูสิริธรรมบัณฑิต และคณะ. (2564). รูปแบบการพัฒนาวัดด้วยวิถี 5 ส โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของวัดมิ่งเมืองมูล. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 4 (1), 23 - 36.
- พระครูอุทิศวิริยากร. (5 เมษายน 2564). เจ้าอาวาสวัดปางไม้ไร่ ร่องเจ้าคณะอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี. [สัมภาษณ์].
- ภาวิณี ลักขร และ กฤษวรินทร์ โล่ห์วัชรินทร์. (2562). เงื่อนไขการเกิดนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 10 (2), 109 - 126.

- ภาชิต สุขวรรณดี. (2559). การพัฒนามนุษย์ตามแนวภาวนา 4. *สิรินธรปริทรรศน์*, 17(1), 18-33.
- ยุรนนท์ ตามกาล. (2557). บ้าน วัด โรงเรียน กับการใช้วิถีเศรษฐกิจพอเพียงในการส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัว. *วารสาร HR intelligence*, 9(1), 12-31.
- เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฐ์. (2550). *ทฤษฎีกิจกรรม 5 ส ให้สัมฤทธิ์ผลนั้นมาจากคน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- วรปรัชญ์ คำพงษ์. (2563). นโยบายภาครัฐสมัยใหม่: การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักภาวนา. *วารสารบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 6 (2), 281 - 291.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2548). *นวัตกรรมสร้างสรรค์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : หนังสือสำหรับเสริมพลังความคิดและหลักวิชาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด กลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนา. (2562). *เรื่องประกาศผลรางวัล สัปายะอวอร์ด 2562 โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ด้วยวิถี 5 ส ประจำปี 2562*. อุทัยธานี : สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด กลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนา.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2553). *วัดพัฒนาตัวอย่าง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนา.
- สุรพล สุยะพรหม และคณะ. (2555). *พื้นฐานทางการจัดการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลระบำ. (2563). *โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข สร้างสัปายะ ด้วยวิถี 5 ส. สืบค้น 3 เมษายน 2564 จาก https://www.rabum.go.th/news_detail.php?hd=1&dolP=1&checkIP=chkIP&id=55333&checkAdd=chkAd&dum=43169_ypk*
- Drucker, P. F. (2003). *Harvard Business Review on the Innovation Enterprise*. Boston: Harvard Business School.